

**МАСЪАЛАҲОИ МУБРАМИ
ТАҲСИЛОТИ ТЕХНОЛОҒИ
ДАР ШАРОИТИ МУОСИР**

Азизов Шерзод Юсуфович, н.и.п., дотсенти кафедраи нақшакашии, геометрияи тасвирӣ ва методикаи таълими МДТ “ДДХ ба номи акад. Б.Гафуров (Тоҷикистон, Хучанд)

**АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ
ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО
ОБРАЗОВАНИЯ В
СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ**

Азизов Шерзод Юсуфович, к.п.н., доцент кафедры черчения, начертательной геометрии и методики их преподавания ГОУ «ХГУ имени акад.Б. Гафурова» (Таджикистан, Худжанд)

**RELEVANT ISSUES OF
TECHNOLOGICAL EDUCATION
IN MODERN CONDITIONS**

*Azizov Sherzod Yusufovich, candidate of pedagogical science, Associate Professor of the department of drawing, descriptive geometry and teaching methods of SEI “Khujand State University named after acad. B. Gafurov” (Tajikistan, Khujand),
E-mail: azizovsher@bk.ru*

Вожаҳои калидӣ: таҳсилот, технология, таълими меҳнат, барномаи таълим, китоби дарсӣ, мундариҷа

Таҷрибаи байналмилалӣ ва шароити кунунии Тоҷикистон нишон медиҳад, ки вобаста ба талаботи бозори меҳнат ва инкишофи босуръати муносибатҳои иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва фарогирии ҳар чӣ бештари воситаҳои иттилоот (интернет, телевизион ва ғайра) имрӯз танҳо бо дониш мусаллаҳ будан кифоя набуда, дар амал истифода бурдани донишу малакаҳои муҳимтарин роҳи иҷтимоишавии ҷавонон ва дастёбӣ ба натиҷаҳои дилхоҳ ба шумор меравад. Дар мақола оид ба масъалаи таълими фанни технология (таълими меҳнат) дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ва таълимоти вобаста ба мазмуну мундариҷаи он матраҳ гардида, омилҳои зухурёбии он мушаххас карда шудааст. Ҳадафи таълифи мақола барои ҷомеаи илми пешниҳод намудани камбудии мувафакқиятҳои низоми нави омӯзиши дар самти таълими фанни технология (таълими меҳнат) ва дурнамои рушди он дар шароити муосир мебошад. Ҷиҳати муайян намудани сатҳи омодагии касбии омӯзгорони фанни технология бо шунавандагони курсҳои тақмили ихтисос ва бозомӯзӣ тадқиқот гузаронида шуда, натиҷаҳои он дар мақола таҳлил ва хулосабардорӣ шудаанд.

Ключевые слова: образование, обучение, технология, трудовое обучение, учебная программа, учебник, содержание

Международный опыт и современные условия Таджикистана показывают, что, в связи с запросами рынка труда и бурным развитием социально-экономических отношений и охватом все большего количества средств информации (Интернет, телевидение и т.д.) социализации молодежи и достижения ими желаемых результатов важны не только знания, но и умение применять полученные знания и опыт на практике. В данной статье для рассматривается вопрос о технологическом воспитании (трудоустройстве) в средних общеобразовательных учреждениях и изменениях, связанных с его содержанием, а также указываются факторы его проявления. Цель статьи - представить общественности недостатки и успехи новой системы образования в направлении технологического образования (трудоустройства) и перспективы ее развития в современных условиях. Для определения уровня профессиональной подготовки учителей технологии (трудоустройства) было проведено исследование со слушателями курсов повышения квалификации и переподготовки, проведен анализ результатов и заключение.

Key words: education, teaching, technology, labor training, curriculum, textbook, content

International experience and modern conditions in Tajikistan show that due to the demands of labor market and the rapid development of socio-economic relations and the coverage of an increasing number of media (Internet, television, etc.), possessing knowledge is not enough important ways to socialize young people and achieve the desired results but also using skills and knowledge. This article discusses the issue of technological education (labor training) in secondary educational institutions and changes related to its content, as well as the factors of its manifestation. The purpose of the article is to present to the public the shortcomings and successes of the new education system in the direction of technological education (labor training) and the prospects for its development in modern conditions. To determine the level of

professional training of technology teachers (labor training), a study was conducted with students of professional development. The outcomes of the study are analyzed and reviewed in this article.

Тағйирот дар бозори меҳнати ҷаҳонӣ, дар соҳаи истехсолоти пешқадам, иқтисодиёт, ҳамчунин дар соҳаи иҷтимоӣ натиҷаи тараққиёт ва хеле «шадид» паҳн шудани техникаи нав қариб дар ҳама соҳаҳои ҳаёти инсон мебошад. Дар баробари ин бо боварӣ гуфтан мумкин аст, ки ҳалли баъзе проблемаҳои вобаста ба кадрҳо, аз ҷумла иқтисодиёти мамлакат бо таълими фанни технология алоқаманд аст. Чунин дидагунҳои кулӣ дар иқтисодиёт инъикосро дар фанни ҳатмии технология тақозо мекунад, ки дар он донишҷӯ салоҳиятҳоеро ҷаҳол мегардонад, ки имкони бо дараҷаи муайяни эҷодкорӣ ҳалли масъалаҳои амалии вобаста ба табдили энергия, иттилоот ва сохтори масолаҳо, инчунин банақшагирӣ, лоиҳакашӣ ва тайёр кардани намунаҳои маҳсулот ва ғайраро фароҳам меорад.

Боназардошти таҷрибаи ҷаҳонӣ таҳсилоти умумӣ боитминон метавон гуфт, ки фанни технология дар баробари илмҳои гуманитарӣ ва табиатшиносӣ вектори сеюмро ишғол мекунад. Омӯзиши фанни мазкур имкон медиҳад, ки донишҳои асосии илмӣ дар силсилаи технологияҳо дар амал татбиқ карда шаванд [1,с.2].

Мо чанд омиле, ки ба сабаби тағйирот дар низоми таълим, ва мазмуну мундариҷаи фан таъсир расонидааст муайян намудем:

1. Қошиш додани соатҳои омӯзиши фанни технология дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ: дар зинаҳои таҳсилоти ибтидоии умумӣ, асосии умумӣ, миёнаи умумӣ. Аз соли 2004 дар нақшаи таълимии асосии Стандарти давлатии таҳсилот дар омӯзиши фанни санъат ва меҳнат дар синфҳои ибтидоӣ барои синфҳои якум ва дуум ҳафтае 1 соат ва барои синфҳои сеюм ва чорум ба ҷои 2 соати муқаррарӣ ҳафтае 2 соат ҷудо карда шудааст. Дар баъзе муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ миқдори соатҳои барои омӯзиши фанни санъат ва меҳнат дар ҳафта мустақилона муайян карда шуда, аксар вақт барои хонандагони синфҳои 1 то 4 дар як ҳафта 1 соат таълими фанни санъат ва меҳнат ҷудо мекунад. Дар зинаи маълумоти умумии асосӣ, инчунин барномаи таълимӣ ва стандарти давлатии таҳсилот барои омӯхтани фанни технология аз синфҳои 5 то 9 ҳафтае 2 соат, дар синфи 10 фанни технология ҳафтае 1 соат таълим таълим дода мешуд. Аз соли 2014 дар татбиқи Стандарти давлатии таҳсилот зинаи таҳсилоти умумии асосӣ аз синфи 5 то 10 дар ҳафта ҳамагӣ 1 соат фанни технология таълим дода мешавад, ки он солоне ба 34 соат баробар аст.

Ҳамин тавр, тамоюли кам кардани соатҳои омӯзиши технология мушоҳида карда мешавад, ки ин ба сифати таълими технологӣ таъсир накарда наметавонад.

2. Мазмуни фанни технология тағйироти зерин аз соли 2004 дар синфҳои 5–6 ба фанни технология (таълими меҳнат) боби нав илова карда шуд. Боби «Информатика ва технологияҳои иттилоотӣ коммуникатсионӣ» (ТИК) ба таъмини саводнокии умумии компютер нигаронида шудааст. Дар синфҳои 5-7 мавзӯҳои вобаста ба фанни нақшакашӣ низ ворид гардидааст, зеро салоҳиятҳои муҳандисӣ ва саводнокии технологӣ хонандагон дар заминаи саводнокии графикӣ ташаккул меёбанд. Дар талаботи стандарт муайян намудани миқдори соатҳо ҳам барои ҳудуди фан ва ҳам барои модулҳои фанни технология ба соҳаи масъулияти ташкилоти таълимӣ тааллуқ дорад.

3. Таъминоти моддӣ ва таълимию методӣ фанни технология мавҷудияти таҷҳизоти махсус, китобҳои дарсӣ ва воситаҳои таълимиро дар бар мегирад. Яке аз мушкилоти доғи таълими технологӣ таъмини дастрасии хонандагон ба таҷҳизоти муосир дар тамоми муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии кишвар боқӣ мемонад, зеро дар як қатор муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии кишвар ба таври оммавӣ баста шудани устухонаҳои фанни технология, дастрасӣ надоштан ба китобҳои дарсӣ ва воситаҳои муосир таълим ба мушоҳида мерасад.

4. Дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ-педагогӣ, ки ба тайёр кардани мутахассисони фанни технология (таълими меҳнат) масъуланд, шумораи донишҷӯён — муаллимони ояндаи технология (таълими меҳнат) кам шуда, мақоми муаллими технология (таълими меҳнат) низ паст рафтааст.

5. Фанни технология (таълими меҳнат) фанни ягонаест, ки дар омӯзиши он ҳамаи синфҳои ба зергурӯҳҳо аз рӯи принсипи “писарон ва духтарон” тақсим бояд карда шавад. Аммо дар солҳои охир аз сабаби нарасидани омӯзгорони тахассусӣ ва дидагунҳои муаммоҳои дар баъзе муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ писарону духтарон якҷоя таълим дода мешаванд. Ин дар

холест, ки барномаи таълимӣ ва китобҳои дарсӣ барои писарон ва духтарон дар алоҳидагӣ таҳия шудаанд.

Тағйирот дар таълими технологӣ талаб мекунад, ки муаллими фанни технология ҳамчун муаллими «универсалӣ», ки соҳиби салоҳияти таълими якҷояи писарону духтарон дар синфҳои тақсимаҷлабаанда мебошанд. Ҳамин тавр, муаммоҳои асосии таълими технологияи хонандагон имрӯз аз инҳо иборатанд: дар аксар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии ҷумҳурӣ миқдори соатҳои азхудкунии ин фан пайдарпай кам мешавад, устохонаҳо, комбинатҳои таълимии байнимактабӣ баста мешаванд ё таҷҳизот дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ кӯҳна мешавад. Иттиҳодияҳои методии муассисаҳои таълимӣ ва семинарҳои таълимӣ методӣ мувофиқи талаботи фаъолият намекунад.

Бесабаб нест, ки дар солҳои охир масъалаи таълими технологӣ тавачҷӯҳи ҳама сатҳҳои маориф ва давлатро ба худ ҷалб кардааст [6],[10]. Дар доираи татбиқи талаботи стандарти давлатии таълимии таҳсилоти умумӣ дар робита ба таҷдиди мундариҷа ва натиҷаҳои фанни технология аз соли 2015 масъалаи тайёр намудани донишҷӯён – омӯзгорони ояндаи фанни технология (таълими меҳнат) ва таҳсилоти иловагии касбӣ (курсҳои тақмили ихтисос, бозомӯзии иловагӣ) ниҳоят муҳим аст [8]. Таълими фанни технология (таълими меҳнат) мувофиқи талаботи стандарт дар бораи нақши техника ва технология дар тараққиёти пешрафти ҷамъият, ташаккули тасаввурот дар бораи техносфера, моҳияти маданияти технологӣ ва маданияти меҳнат, дарки натиҷаҳои иҷтимоӣ ва экологии инкишофи технологияи истеҳсолоти саноат ва хоҷагии қишлоқ, энергетика ва нақлиёт ҷиҳати тақвияти дониш, малака ва маҳорати хонандагон шароит фароҳам меорад.

Дар соли 2018 бо тавсияи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон раҳнамои таълими фанни технология (таълими меҳнат)-ро барои муассисаҳои таълимии ҷумҳурӣ, ки барномаҳои асосии таълимии умумиро амалӣ мекунад, баррасӣ ва қабул кард, ки дар доираи он вазифаҳои марбут ба таълими фанни технология муайян карда шуданд.

Дар замони муосир навсозии мундариҷа, методика ва технологияи таълими фанни технология, таъминоти моддию техникаи ва кадрӣ он, вазифаҳои, ки афзалияти онҳо дар низомии муайянкунӣ ва баҳодихӣ, инчунин бо ҷузъи муҳими ҳавасмандкунӣ дар самти муҳандисӣ, технологӣ ва иттилоотии коммуникатсионӣ зарур мебошад [9].

Бешубҳа, пешниҳоди хеле васеъ намудани самтҳои олимпиадаҳо, иштироки васеъ дар озмунҳои наврасон ва имтиҳонҳои намоиш аз рӯи лоиҳаҳои эҷодӣ, инчунин бо назардошти дастовардҳои хонандагон ва ғайра вазифаи муҳими самти таълим ба шумор меравад. Аксари гуфтаҳои боло боиси то андозае аз нав дида баромадани векторҳои таҳсилоти технологӣ ва дарки он гардид, ки фанни технология (таълими меҳнат) муҳимтарин нуктаҳои ворид шудан ба олами технологияҳои муосирро боз мекунад.

Ҳангоми татбиқи стратегияи миллии рушди маориф таъсис додани низомии тағйирёбанда, мукамал, самаранок амалкунандаи таълими технологӣ, аз ҷумла таҳияи нармафзор, таъминоти таълимӣ методӣ, омодакунии кадрҳои педагогӣ, навсозии шаклҳои ташкили таълим, фаъолияти берунасинфӣ хонандагон, аз ҷумла дар таълими иловагии хонандагон банақшагири шудааст.

Чунин дигаргунӣ ҷиддии таълими технологӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон захираи зиёди тайёрии касбии омӯзгорони соҳавиро талаб мекунад. Масалан, дар соли 2019 дар ҳошияи курсҳои тақмили ихтисос ва бозомӯзии кормандаони соҳаи маориф таҳқиқот гузаронида шуд, ки ба таҳлили салоҳиятҳои муайяни омӯзгорони фанни технология, ки ба фаъолияти таълимӣ дар муассисаҳои таълимии таҳсилоти умумӣ машғуланд гузаронида шуд. Таҳлили ҳолати имрӯза, ташкили маҷмӯи воситаҳои, ки имкон медиҳад баҳодихии салоҳиятҳои омӯзгорон ва санҷиши он дар баробари равишҳои, ки баҳодихии сатҳи салоҳияти кормандони муассисаҳои таълимӣ имкон медиҳад, ҳадафи таҳқиқот буд.

Дар доираи фанни технология таҳқиқот дар чанд марҳила гузаронида шуд: яқум - таҳияи маводи баҳодихӣ; дуюм - тасдиқи маводи баҳодихӣ; сеюм - ҷамъбасти натиҷаҳои таҳия ва санҷиш.

Дар рафти омӯзиш якҷанд вазифаи муҳим гузошта шуданд: яке аз онҳо бо санҷиши модели арзёбии салоҳият алоқаманд аст, ки дар доираи он технологияҳо, усулҳо ва воситаҳои ҳуди раванди баҳодихӣ тақмил дода шудаанд. Албатта, таҳияи маводи асоснок ва мувофиқ барои арзёбии салоҳияти омӯзгорони муассисаҳои таълимӣ, ки дар татбиқи барномаҳои таълимии таҳсилоти умумӣ фаъолияти таълимиро амалӣ менамоянд ва бешубҳа муаррифии натиҷаҳои

тадқиқот дар шакли семинари коршиносӣ, ки дар он таҷриба дар соҳаҳои гуногуни фанҳо намоиш дода шудааст.

Иштирокчиёни тадқиқот кормандони ташкилотҳои таълимӣ (муаллимон, роҳбарон), ки аз рӯи барномаҳои таълимӣ таҳсилоти миёнаи умумии асосӣ фаъолияти таълимӣ мегузаронанд.

Соҳтори маводи баҳодихӣ аз рӯи супориши техникӣ муайян карда шуда, дар қисми якуми супориш дар шакли тестӣ ҳам намудҳои пӯшида ва ҳам кушода ва якҷанд намуд: супоришҳои намуди пӯшида, ки дар он аз чор пешниҳод онҳо бояд як ҷавоби дурустро интихоб кунанд; вазифаҳои намуди пӯшида, ки дар он интихоби якҷанд ҷавоб аз чор то шаш пешниҳод карда мешавад; вазифаҳои намуди пӯшида, ки дар он ҷо муқаррар кардани мукотиба зарур аст; вазифаҳои намуди пӯшида, ки дар он ҷо муқаррар кардани пайдарпай талаб карда мешавад; вазифаҳои намуди кушода, ки дар он ҷо илова кардан лозим аст.

Супоришҳои қисми дуҷуми маводи арзёбӣ пешниҳоди ҷавобҳои муфассалро дар бар мегирад. Инҳо вазифаҳои ба ном методологӣ мебошанд, ки имкон медиҳанд, ки баҳодихии коршиносии фаъолияти меҳнатӣ дар доираи фаъолияти касбии вобаста ба таълиму тарбия мувофиқи стандарти давлатии таҳсилоти умумӣ, ва барномаи асосии таълимӣ фанӣ, инчунин талаботи стандарт оид ба касбии «Муаллим» нишон дода шудаанд.

Мундариҷаи кори ташхисӣ ба талаботи як қатор санади меъёрии ҳуқуқӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо асос ёфта, инчунин ба мавзӯҳои асосии фанни технология, ки дар сатҳҳои асосии таҳсилоти олии омӯхта шудаанд, мувофиқат мекунад. Мавзӯҳои асосӣ дар якҷанд блок муттаҳид карда шуданд: блоки яқум ба технологияҳои муосир ва дурнамои рушди онҳо алоқаманд аст; блоки дуҷум ба лоихақашӣ, тафаккури технологӣ ва ташаккули фарҳанги технологӣ нигаронида шуда, блоки сеҷум дар бораи нақшаҳо ва масирҳои таълимӣ худмуайянқунии касбӣ тасаввурот медиҳад. Вазифаҳои кори ташхисӣ ба ду қисм тақсим шуда, қисми яқум мазмуни асосии фанни технология, дуҷумӣ ба омӯзиши салоҳиятҳои методии омӯзгорони технология нигаронида шудааст. Дар вазифаҳои кори ташхисӣ заминаи асосии концепсияи тасдиқшудаи соҳаи фанни технология, ки технологияҳои универсалии фаъолият ва азхудқунии онҳоро (лоихақашӣ, тадқиқотӣ ва идорақунӣ) дар бар мегирад, инчунин дар ҷузъи мундариҷаи омӯзиш, муайян кардани самтҳои, ки тавоноии мантиқи омӯзиши технологияи муайян ҷиҳати дар замони муосир ба бозори ҷаҳонии касбҳо роҳ ёфтандро таъмин кунанд.

Барои гузаронидани расмиёти таъйиди тадқиқот комиссияи экспертӣ таъсис дода шуда, барномаи тақмили ихтисос «Арзёбии салоҳияти кормандони ташкилотҳои таълимӣ» таҳия гардид. Ҳамаи коршиносон, бидуни истисно, аз рӯи он омӯзонида шуда, аз санҷиши зарурӣ гузаштанд ва танҳо ки омузишро пурра ба охир расонда, ба захираҳои шахсии мутахассисон роҳ ёфтанд ва корро давом доданд.

Кори минбаъдаи коршиносон комилан мувофиқи чадвали санҷиш, ки марҳилаҳои марбут ба анҷом додани корҳои ташхисӣ, коркард ва омодагӣ ба санҷиш, бо тартиби санҷиши кор аз ҷониби коршиносон, ҳисоб кардани натиҷаҳо ва таҳияи ҳисоботро дар бар мегирад, сохта шудааст. Дар санҷиш омӯзгорон-шунавандагони курсҳои тақмили ихтисос ва бозомӯзии кормандаони соҳаи маориф аз 14 шахру ноҳияҳои вилояти Суғд, 112 нафар ҷалб карда шуданд.

Дар асоси номгӯи талабот ба сатҳи тайёрии санҷидашаванда ҳангоми гузаронидани тадқиқот вобаста ба салоҳиятҳои фаннию методии муаллимони технология баъзе камбудҳои касбӣ муайян карда шуданд, ки асосан ба сатҳи малакаи методикаи таълим ва таҳқиқи фаъолияти лоихавӣ, инчунин сатҳи малакаи воситаҳо ва шаклҳои намоиши графикаи объектҳо ё равандҳо, қоидаҳои татбиқи ҳуҷҷатҳои графикӣ вобастаанд. Вобаста ба дониши асосҳои пешбурди раванди таълим бо назардошти баъзе хусусиятҳои фардии хонандагон (аз ҷумла хонандагони маъюб ва дигар эҳтиёҷоти махсуси таълимидошта) камбудӣ дар салоҳиятнокии омӯзгорон вучуд дорад [5]. Ҳамчунин метавон гуфт, ки омӯзгорони фанни технология (таълими меҳнат) дар соҳаи навсозии мазмун, методика ва технологияи таълими фанни технология, истифодаи базаи моддию техникӣ ва кадрӣ он (аз ҷумла таҳсилоти педагогӣ, инчунин таҳсилоти иловагӣ) камбудҳои касбӣ доранд. Аз ин лиҳоз пурзур намудани таъсири тарбиявӣ, омӯхтани унсурҳои ҳам соҳаҳои анъанавӣ ва ҳам ояндадори технологӣ барои омӯзгорони фанни технология (таълими меҳнат) зарур ҳисобида мешавад.

Бо назардошти гуфтаҳои боло, мо чунин мешуморем, ки вазифаҳои зерини дигаргунсозии таълими технологӣ бояд ҳал карда шаванд:

1. Тарҳрезии модели таълими технологияи хонандагон дар сатҳи ҷумҳуриявӣ зарур аст, ки барои технологияи таълими таъмини муттасилии раванди гузариши хонандагон аз таҳсилоти

ибтидоии умумӣ то таҳсилоти умумии асосӣ ва миёнаи умумӣ, инчунин ба худмуайянкунии касбӣ мусоидат мекунад [7]. Таълими фанни ҳатмии технология дар ҳар як муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ бояд ҳамкориҳои мутақобила бо марказҳои таҳсилоти иловагӣ, марказҳои таълими рақамӣ, технопаркҳои кӯдакона, ҳаракати олимпиадаи хонандагон, бахши воқеии иқтисодиёт ва санокти кишвар дошта бошад.

2. Ба барномаҳои таълимии омӯзгорони ояндаи технология масъалаҳои ташкили таълими муштараки писарону духтарон, ки дар Стандарти давлатии таълимии таҳсилоти умумӣ нав карда шудаанд, мазмуну мундариҷаи модуль ва нишондиҳандаҳои салоҳиятҳои фанни технология, ки ба ташкили раванди таълими фанни технология (таълими меҳнат) фаъолияти лоиҳақашӣ, тадқиқотӣ ва предметии толибилмон бо назардошти хусусиятҳои психологию педагогии синнусолии онҳо ва дастовардҳои муносири илму техника нигаронида шудаанд, дохил карда шаванд. Таъмини ҳамгироии ногуастаниҳои фанҳои техникӣ, гуманитарӣ ва табиатшиносӣ дар ҳамаи зинаҳои таҳсилот дар раванди ҳалли масъалаҳои дорои хусусияти таълимӣ-тадқиқотӣ, таълимӣ-маърифатӣ ва амалӣ нигаронидашуда аз ҷониби толибилмон дар заминаи татбиқи лоиҳаи миллӣ ба назар гирифта шавад [4].

3. Барномаҳои таҳсилоти иловагии касбӣ (барномаи такмили ихтисос ва бозомӯзӣ) барои омӯзгорони технология. масъалаҳои омӯзиши мазмуну модуль ва нишондиҳандаҳои салоҳиятҳои фанни технология (таълими меҳнат), ташкили таҳсилоти муштараки писарону духтарон, истифодаи технологияи воситаҳои, ки ба тарҳрезӣ, моделсозӣ ва банақшагирии унсурҳои таълими электронӣ ва фосилавӣ барои расидан ба сатҳи зарурӣ нигаронида шудаанд дар фаъолияти рӯзмарра ва касбӣ дохил карда шаванд. Истифодаи нармафзори муносири муҳандисиро барои вазифаҳои амалӣ дар дарси технология ташкил карда шавад [3].

Имрӯз мазмуну навшудаи фанни технология хеле мубрамият пайдо мекунад. Намудҳо ва шаклҳои асосии фаъолияти таълимӣ дар омӯзиши фанни технология моделсозӣ ва тарҳрезӣ, озмоиш, тадқиқот, идоракунии ва коркарди маълумот мебошанд. Дар асоси таҳлили натиҷаҳои бадастомада ва он камбудҳои касбии омӯзгорони технология, ки дар доираи таҳқиқот муайян шудаанд, инчунин бо назардошти талабот оид ба татбиқи стратегияи миллии рушди маориф дар Ҷумҳурии Тоҷикистон зарурати аз нав дида баромадани модели таълими технологияи муаллимони ояндаи фанни технология ва тағйир додани равиш ба ташкили таълими иловагии касбии омӯзгорони технология зарурати иҷтимоӣ ба вучуд омадааст.

Дар маркази модели навшудаи тайёрии технологияи омӯзгорони ояндаи технология фароҳам овардани шароит барои ташаккули саводнокии технологияи омӯзгорони замони муосир, тафаккури интиқодӣ ва эҷодӣ, салоҳият дар соҳаи технология, ташаккули фарҳанги технологӣ ва тафаккури конструкторӣ талаботҳои асосӣ мебошанд.

Мавзӯи фанни технология ба ташаккули салоҳиятҳои ба истилоҳ фасеҳи болоии касбӣ нигаронида шудааст, ки ба иштироки бомуваффақияти шахс дар фаъолияти касбӣ ва маҳсулнокии баланд, пеш аз ҳама, ба монанди муошират, эҷодкорӣ, ҳалли дастаҷамъӣ дар ҳалли мушкилоти лоиҳа (ҳамкорӣ), интиқодӣ, фикр кардан мусоидат мекунад.

Мутобиқи вазифаҳо мундариҷаи фанни технология (таълими меҳнат) дар сохтори модуль сохта шуда, ноил шудан ба натиҷаҳои дар стандарти таълимӣ эълоншударо таъмин менамояд. Модули «Графикаи компютерӣ, нақшақашӣ» мундариҷаеро дар бар мегирад, ки ба хонандагон имкон медиҳад бо принципҳои технологияҳои муносири графикаи дученака ва татбиқи он шинос шаванд, малакаҳои визуализатсия (воқеигардонӣ), ангоравӣ ва сохтани ҳуҷҷатҳои графикаро бо истифода аз абзорҳо ва лавозимотҳои тасвирӣ ва (ё) истифодаи муҳаррирҳои графикӣ, инчунин системаҳои тарҳрезии компютерӣ (CAD) имконият медиҳад. Модули «Технологияи коркарди масолах, маҳсулоти хӯрокворӣ» мазмунеро дар бар мегирад, ки ба омӯзиши технологияи коркарди масолах ва маҳсулоти хӯрокворӣ бахшида шудааст, малакаҳои асосии истифодаи асбобҳои дастӣ ва электрикӣ, таҷҳизоти технологияи коркарди маводи гуногунро ташаккул медиҳад; малакаи кор фармудани технологияи коркарди хӯроквориро на танҳо дар ҳаёти рӯзмарра, балки дар саноати хуроки умумӣ ҳам ташаккул медиҳад. Модули "Автоматизатсия ва робототехника" мундариҷаи марбут ба омӯзиши намудҳо ва тарҳҳои роботҳо ва рушди малакаҳои моделсозӣ, тарҳрезӣ, барномасозӣ (назорат) ва истехсоли моделҳои ҳаракаткунандаи роботҳоро дар бар мегирад. Он ба ташаккули салоҳиятҳои асосӣ дар соҳаи системаҳои автоматӣ ва автоматикунонидашуда, азхудкунии малакаҳо дар тарҳрезӣ, моделсозӣ, сохтан ва сохтани моделҳои кории намудҳои гуногуни системаҳои автоматӣ ва худкор нигаронида шудааст.

Дар барномаи таълимии фанни технология (таълими меҳнат) модулҳои иловагии бо назардошти минтақасохое, ки ба тамоюлҳои рушди илму техника дар минтақа мувофиқанд, аз ҷумла «Зироатпарварӣ» ва «Чорводорӣ» пешниҳод шудаанд. Истифодаи сохтори модули имкони таҳияи тағйирёбандаи модулҳои таълимӣ ва ба қисмҳо тақсим кардани онҳо бо мақсади аз худ намудани модул барои ташаккули барномаи корие, ки талаботи хонандагон, салоҳияти омӯзгор, хусусиятҳои тараққиёти илму техника ва хусусиятҳои таъминоти моддиро ба назар мегирад, фароҳам меорад.

Бо итминон метавон гуфт, ки фанни технология (таълими меҳнат) ба экосистемаи таълимии минтақа хеле ҳамоҳанг буда, дар ҳолати нисбатан устувор қарор дорад, ки аз рушди мунтазами дарак медиҳад. Яқоя бо донишгоҳҳо, муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ ва муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ҳамкориҳои кадрӣ, таҷрибавӣ, илмӣ ва методӣ рӯ ба инкишоф аст. Дар баробари ин ҳамкориҳо муаллими фанни технология (таълими меҳнат) фаъолона инкишоф меёбад. Имрӯз дар ҳаёти кормандони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ муаллимони навоар, устодони ботачриба дар ҳамкорӣ бо намояндагони донишгоҳ ва доираҳои илмӣ фаъолият доранд. Агар баъзе аз вазифаҳои дар боло зикршударо ба ёд орем, мебинем, ки дар кишвар низоми муайяни баҳогузори ва пешбарӣ кардани хонандагон ҷиҳати навоариҳо амалӣ гашта истодааст. Сарфи назар аз динамикаи хеле мусбати рушди таълими технология (таълими меҳнат) дар маҷмӯъ, натиҷаҳои тадқиқотҳои ҷои муайяни муаллимони технология (таълими меҳнат)-ро нишон медиҳанд, ки бо ҷанбаҳои гуногуни таҷрибаи фанни технология (таълими меҳнат) мушкilot доранд. Дар баробари ин мо итминон дорем, ки технологияҳои педагогӣ кодир ба ҳадди ақалл кам кардани ин камбудӣҳо дар тайёрии касбии омӯзгорон буда, онҳо масири таълими инфиродии омӯзгори технология (таълими меҳнат)-ро сифатан тағйир медиҳанд ва омода будан ба истифодаи онҳо дар раванди таълим ва фаъолияти касбӣ сахм гузоранд.

ПАЙНАВИШТ:

1. Азизов, Ш. Ю. Таҳлили иҷтимоӣ таърихӣ таҷрибаи хориҷӣ оид ба таълими фанни технология / Ш. Ю. Азизов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. – 2021. – № 5. – Р. 242-249. – EDN AGWHLU.
2. Азизов, Ш. Ю. Таҳлили таҷрибаи пешқадами педагогии давлатҳои хориҷӣ дар самти таълими фанни технология / Ш. Ю. Азизов, Ш. Ҳ. Бобоева // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. – 2021. – № 8. – Р. 179-186. – EDN RBERIE.
3. Басев, И.Н. Использование электронных образовательных ресурсов для формирования общепрофессиональных компетенций студентов/И.Н.Басев, И.И.Некрасова, Д.Н.Цветков//Нижегородское образование. – 2018. – № 3. С. 128–133.
4. Валов, А.М. Учимся составлять рабочую программу в условиях ФГОС общего образования / А.М.Валов, А.Н.Величко, М.Г. Волчек // Сибирский учитель. – 2013. – № 5(90). С. 66–73.
5. Каменев, Р.В. Профессиональные дефициты учителя технологии, анализ предметных и методических компетенций/Р.В.Каменев//Современные проблемы науки и образования. – 2020. – № 3
6. Ретивых М.В. Актуальные проблемы технологического образования школьников и подготовки учителей технологии/М.В.Ретивых, Н.В.Матяш, А.М. Воронин // Вестник Брянского государственного университета. – 2017. – № 1 (31). – С. 361–367.
7. Семибратов, А.М. Проблемы выбора содержания и совершенствования преподавания предметной области «Технология» в общеобразовательной школе/А.М.Семибратов, Ю.Л.Хотунцев // Профильная школа. – 2018. – № 3. – С. 27–29.
8. Тужилкин, А.Ю. Актуальные проблемы и пути сохранения технологического образования школьников в условиях его модернизации/ А.Ю. Тужилкин//Школа и производство. – 2018. – № 5. – С. 3–9.
9. Хотунцев, Ю.Л. Утвержденная концепция преподавания учебного предмета «Технология» 2018 года /Ю.Л.Хотунцев // Школа будущего. – 2019. – № 5. – С. 56–65.
10. Шишов, С.Е. Проблемы становления технологического образования на современном этапе развития /С.Е.Шишов, В.А.Кальней, Ж.А.Карманова// Известия Дагестанского государственного педагогического университета. Психологопедагогические науки. – 2017. – № 2 (11). – С. 83–88.

REFERENCES:

1. Azizov, Sh. Yu. Socio-historical analysis of foreign experience of technological education / Sh. Yu. Azizov // Communication of the National University of Tajikistan. - 2021. - No. 5. - S. 242-249. - EDN AGVGLU.
2. Azizov, Sh. Yu. Analysis of advanced pedagogical experience of foreign countries in the field of technological education / Sh. Yu. Azizov, Sh. Boboev // Bulletin of the National University of Tajikistan. - 2021. - No. 8. - S. 179-186. - EDN RBEPI.
3. Basev I.N., Nekrasova I.I., Tsvetkov D.N. The use of electronic educational resources for the formation of general professional competencies of students // I.N. Basev, I.I. Nekrasova, D.N. Tsvetkov/ Nizhny Novgorod education. - 2018. - No. 3. P. 128–133.
4. Valov A.M., Velichko A.N., Volchek M.G. Learning to draw up a work program in the conditions of the Federal State Educational Standard of Comprehensive Education // Siberian teacher. - 2013. - No. 5 (90). pp. 66–73.
5. Kamenev R.V. Professional deficiencies of a technology teacher, analysis of subject and methodological competencies // Modern problems of science and education. – 2020. – No. 3
6. Zealous M.V., Matyash N.V., Voronin A.M. Relevant problems of technological education of schoolchildren and training of technology teachers // Bulletin of Bryansk State University. - 2017. - No. 1 (31). – S. 361–367.
7. Semibratov A.M., Khotuntsev Yu.L. Problems of choosing the content and improving the teaching of "Technology subject" in a general comprehensive schools // Profilnaya shkola. - 2018. - No. 3. - P. 27–29.
8. Tuzhilkin A.Yu. Relevant problems and ways of preserving the technological education of schoolchildren in the conditions of its modernization//Shkola i proizvodstvo.-2018.-No.5.-P. 3–9.
9. Khotuntsev Yu.L. Approved concept of teaching the subject of "Technology" in 2018 // Shkola budushego. - 2019. - No. 5. - P. 56–65.
10. Shishov S.E., Kalney V.A., Karmanova Zh.A. Problems of formation of technological education at the present stage of development. Izvestiya of the Dagestan State Pedagogical University. Psychological and pedagogical sciences. - 2017. - No. 2 (11). – P. 83–88.